

PROF. DR. RUDOLF LUKÁČ

K PÄŤDESIATINÁM PROF. DR. RUDOLFA LUKÁČA

Dňa 20. marca 1959 dožíva sa dr. Rudolf Lukáč, profesor mineralógie a petrografie Fakulty geologicko-geografických vied Univerzity Komenského v Bratislave, 50 ročného jubilea svojho plodného života.

Aj keď je meno R. Lukáča v čs. mineralógii a geológii všeobecne známe, radi využívame príležitosti jeho jubilea, aby sme aspoň stručne poukázali na jeho zásluhy o rozvoj slovenskej mineralógie a petrografie.

R. Lukáč sa narodil dňa 20. marca 1909 v Kysuckom Novom Meste, kde tiež prežil svoje detstvo. Ťažký život Kysúc i priamy styk s prírodou mali mocný vplyv na formovanie jeho charakteru, vzbudili a utužili v ňom lásku k práci i prírode a vytvorili v ňom úprimný a bezprostredný vzťah k ľuďom. A tak po ukončení stredoškolského štúdia na reálke v Žiline odchádza r. 1928 na vysokoškolské štúdiá do Prahy, kde na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity študuje prírodopis a chémiu.

Tu už ako študent prekvapuje svojimi znalosťami mineralógie a petrografie i bystrým pozorovacím talentom. To prispieva k tomu, že sa počas štúdia stáva vedeckou pomocnou silou na Petrografickom ústave u prof. J. Kratochvíla. Tu sa zoznamuje s najmodernejšími metódami laboratórneho petrografického a mineralogického výskumu a získava pevné a široké základy pre ďalšiu vedeckú prácu.

Pod vedením prof. A. Orlova vypracoval dizertačnú prácu Chemické a fyzikálne vlastnosti niektorých tremolitov z Táborska a ich genetické vzťahy k materským horninám a vysokoškolské štúdiá ukončil r. 1934 doktorátom z mineralógie a petrografie.

Po skončení vojenskej prezenčnej služby stáva sa nakrátko gymnaziálnym profesorom v Košiciach, odkiaľ odchádza r. 1938 za asistenta k poprednému čs. mineralógovi prof. B. Ježkovi na Vysokú školu banskú v Přebrami. Tu začína pracovať na svojej habilitačnej práci, študujúc pritom okraj stredočeského žulo-

vého plutónu v oblasti Přeboram—Pisek. Jeho pedagogickú i vedeckú prácu prof. B. Ježek vysoko hodnotí a počíta s ním ako so svojim nástupcom.

Nemecká okupácia Čiech a rozbitie čs. štátu tieto perspektívy zmarili, preto sa R. Lukáč vracia na Slovensko, kde krátko pôsobí najprv v Banskej Štiavnici ako správca Štátneho banského múzea D. Štúra. Súčasne vypomáha prednáškami z mineralógie, petrografie a chémie na Chemickej priemyselnej škole a na Baníckej škole v Banskej Štiavnici. Okrem organizačnej práce v múzeu a pedagogickej činnosti venuje sa tu aj výskumu neovulkanickej oblasti Kremnicko-štiavnického rudohoria. Zložitosť a zaujímavosť geologickej stavby tohto pohoria ho zaujala natoľko, že mu svoju pozornosť venuje podnes.

V období pôsobenia R. Lukáča v Banskej Štiavnici sa jeho meno ako vedca a pedagóga stáva na Slovensku známym širokej verejnosti. Za túto činnosť dostáva sa mu verejného uznania — je poverený prednáškami z mineralógie a petrografie na Filozofickej fakulte bývalej Slovenskej univerzity. Roku 1940 prichádza natrvalo do Bratislavy, kde sa stáva jedným z organizátorov a zakladateľov Prírodovedeckej fakulty. V tomto období vytvoril organizačné predpoklady pre zriadenie Mineralogického ústavu na Slovenskej vysokej škole technickej a krátko nato i Mineralogicko-petrografického ústavu na Prírodovedeckej fakulte býv. SU, ktorých sa stal prednostom. Neúnavnou a obetavou prácou, i za sťažných podmienok v období druhej svetovej vojny, podarilo sa mu v krátkom čase vytvoriť z týchto ústavov dôležité vedecké centrá, v ktorých zhromaždil prvú slovenskú generáciu mineralógov a petrografov. Právom preto môžeme označiť R. Lukáča za zakladateľa a budovateľa slovenskej mineralógie a petrografie. Roku 1941 je jedným z popredných zakladateľov Baníckej vysokej školy SVŠT.

Roku 1942 bol R. Lukáč menovaný profesorom na Fakulte chemicko-technologického inžinierstva SVŠT. Vedený neochvejnou vierou v oslobodenie našich národov z jarma nemeckého fašizmu i správnymi predpokladmi o veľkých úlohách slovenskej vedy v oslobodenej vlasti venuje sa v nasledujúcom období najmä organizačnej a pedagogickej práci.

Po oslobodení našej vlasti svoje úsilie o rozvoj slovenskej vedy ešte stupňuje. Pomáha všade tam, kde jeho pomoc je najpotrebnejšia, a v tejto práci je neúnavný, obetavý, stáva sa vzorom svojim spolupracovníkom. Tak v šk. r. 1945 až 1946 ako dekan Fakulty chemicko-technologického inžinierstva SVŠT zabezpečuje obnovu tejto fakulty a súčasne ako člen komisie pre obnovu chemického priemyslu na Slovensku pomáha pri priemyselnej prestavbe Slovenska. V šk. r. 1949—1950 stáva sa znovu dekanom Fakulty chemicko-technologického inžinierstva a r. 1950 je poverený ako predseda Slovenského ústredia výskumu a technického rozvoja organizáciou a kontrolou slovenského výskumu. V tejto funkcii uplatnil svoje bohaté skúsenosti, nadobudnuté pri vlastnej vedeckej činnosti a pri budovaní vedeckých pracovísk. Ako vedec poznal potreby spojenia

vedy s praxou ako jediného predpokladu jej zdravého rozvoja. Preto riadil a usmerňoval prácu takmer 40 vedeckovýskumných ústavov z hľadiska potreby rozšírenia surovínovej základne Slovenska, zabezpečujúc takto predpoklady pre jeho spriemyslenie.

Po reorganizácii výskumu a zrušení SUVTR je R. Lukáč poverený organizovaním Fakulty geologicko-geografických vied UK, ktorej sa stáva prvým dekanom. V tejto funkcii dáva jej pevný organizačný základ a vytvára priaznivé podmienky pre jej ďalší rozvoj. V ďalšej etape venuje sa intenzívnej výchove mladých kádrov a budovaniu katedry mineralógie a petrografie, ktorá práve jeho zásluhou patrí k najvyspelejším pracoviskám svojho druhu v našom štáte. Do tohto časového obdobia spadá aj jeho intenzívna vedecká činnosť. V priebehu niekoľkých rokov vykonal podrobné geologické mapovanie rozsiahleho územia neovulkanickej oblasti Kremnicko-štiavnického rudohoria, na základe ktorého dospel k novým názorom na stavbu tohto pohoria. Jeho poznatky o sukcesii vulkanických fáz ako následku undačného charakteru terciérneho vulkanizmu a o migrácii jeho vulkanických centier sú dôležitým prínosom pre poznanie geologickej stavby tohto pohoria.

Jeho publikačná činnosť nie je síce rozsiahla, ale je závažná svojím obsahom. Okrem mineralogicko-petrografickej štúdie o tremolitoch z Táborska uverejnil niekoľko vážnych vedeckých prác, dotýkajúcich sa geologickej stavby petrografie i metalogenézy Kremnicko-štiavnického rudohoria. Jeho práce o tomto pohorí sú pred ukončením. Nateraz robí laboratórny výskum rozsiahleho terénneho materiálu, aby po jeho ukončení mohol podať novú syntézu o tomto pohorí. Tu sa žiada zdôrazniť, že R. Lukáč správne pochopil svoju úlohu prvého slovenského mineralóga a petrografa. Vedel sa odpútať od osobných vedeckých ambícií a upustil od rozsiahlej publikačnej činnosti, aby mohol svoju činnosť zamerať predovšetkým na vytváranie pracovných podmienok pre vedeckú prácu a na výchovu mladých vedeckých kádrov. Bez tejto jeho pionierskej práce nemohlo by dôjsť k tomu mohutnému rozmachu slovenskej mineralógie a petrografie, ktorého sme svedkami. Jeho prácu si ceníme tým viac, že nielen vybudoval vlastné pracovisko s vysokou úrovňou vedeckej erudície, ale vytvoril aj priaznivé podmienky pre zrod a rozvoj ďalších vedeckých pracovísk mineralógie a petrografie na Slovensku.

Ocenením jeho zásluh pri vybudovaní vysokých škôl i jeho neobyčajného organizačného rozhladu a politickej vyspelosti je i jeho ustanovenie za prorektora Univerzity Komenského r. 1958.

Pri tom všetkom, čo bolo povedané, nemožno nehodnotiť R. Lukáča aj ako človeka. Pre svoj úprimný a priateľský vzťah k ľuďom a priamo otcovskú starostlivosť pri výchove mladých geológov, a to tak po stránke odbornej a politickej, ako aj pri celkovom formovaní ich charakteru, stal sa vzorom v očiach mladej generácie.

Päťdesiatročné jubileum prof. R. Lukáča nie je medzníkom v jeho práci, lebo životné jubileum ho zastihuje v plnej sviežosti a pracovnom nadšení. Jeho žiaci, priatelia i celá čs. mineralogicko-geologická verejnosť je mu úprimne vďačná za jeho priekopnícku prácu, ktorú vykonal pre rozvoj našej vedy, a k jeho jubileu mu srdečne blahoželá. K ďalšej práci želáme mnoho zdaru a úspechov.

JAKUB KAMENICKÝ